

[0781] [Besprek] Jelle Krol, *Swietwei nei de ein. Oer Frysk proaza út it lêst fan de tweintichste ieu. Ljouwert (2000), Utjouwerij Fryslân, 186 pp., ISBN 90 70098 76 8.*

Wat ferwachtsje jo fan in besprekker? Dat er analytysk tinke en helder skriuwe kin, dat er belêzen is en besprutsen wurk yn in breder ramt set. Dy betingsten foldogge de resinsjes fan Jelle Krol yn de sammelbondel *Swietwei nei de ein* (2000) skoan oan. Yn *Swietwei nei de ein* steane stikken dy't Jelle Krol fan 1991 oant 1999 foar de *Ljouwerter Krante* skreau. De bondel wurdt ôfsletten mei in wat langer essay oer algemiene tendinzen yn it Fryske proaza yn de njoggentiger jierren fan de tweintichste ieu.

Hawwe wy wat oan dit boek? Jawis, it sil brûkt wurde troch dosinten en studinten. Kollega-resinsinten kinne har deroan mjitte. Faaks komt der in ûndersiker dy't mei help fan dit wurk de literatueropfetting om de millenniumwiksel hinne analysearret. Dat dit boek ferskynd is, hat benammen te krijen mei 'skriuwersidelheid', sa't de gearstaller yn syn Ferantwurdiging seit, en minder mei in 'histoaryske died'. In goede konstatearring, want selsrelativearring is meast net de sterkste kant fan frisisten en frisiasten.

Dat ik betanke wurd yn de ynliding as oantruner en ien dy't entûsjast en ûnbefongen har oardiel joech, skept fansels allerhande ferwachtings. Dêr komt nochris by dat ik poëzybesprekken foar de *Ljouwerter Krante* skriuw en dus in kritysk-meilibjende kollega-resinsint bin. Yn dizze bydrage wol ik besykje *Swietwei nei de ein* as abbekaatsje fan de duvel te besjen.

Net alles is opnommen yn dit sammele kritysk wurk. 'Ferdivedearjende' literatuer stiet der net yn. Datselde jildt foar werútjeften yn de Rige Fryske Klassiken en foar oersettingen. Dat makket nijsgjirrich nei de argumintaasje. De besprekken fan wurk dat 'benammen as doel hie om de lêzer te ferdivedearjen' (s. 6) binne neffens Krol meast net nijsgjirrich genôch om hjir op 'e nij in plak te jaan. Seit dat wat oer dy boeken dy't blykber it lêzen net wurdich binne, of oer de besprekken? It earste liket my diskutabel. In goede besprekker hat ommers net allinne wat te melden oer 'goede' boeken. Wy kinne syn literatueropfetting ek likegoed ôflêze oan syn miening oer min wurk. Dêr komt noch by dat krekt 'lektuer' minder fier trochrasjonalisearre is as 'hege literatuer'. Krekt dat kin tige nijsgjirrich wêze, want dat seit wat oer de kearn fan it lêzen en it wêzen.

Werútjeften en oersettingen hat Jelle Krol yn de samling net opnommen, om't er neffens syn sizzen yn de Ferantwurdiging stilsteane wol by it proaza út it lêst fan de tweintichste ieu. Ik bin benijd, wêrom't werútjeften en oersettingen dêr net by hearre. Beide sjenres funksjonearje yn it literêre libben fan it lêste desennium fan de tweintichste ieu - soe't sizze - faaks wol oars, mar net minder (of minder nijsgjirrich) as oarspronklik wurk fan hege kwaliteit. Wat mear ynformaasje, mar benammen wat mear fizy op literatuer hie dizze Ferantwurdiging net misstien. De deeglikheid fan de besprekken hie ik graach yn de Ferantwurdiging weromsjoen.

Jelle Krol syn besprekken binne knappe stealtsjes fan ferhaal- en fertelanalyse.

Syn ferwizingen nei oare literatuer binne altiten fundearre. Syn achtergrûnynformaasje is dosearre. De humor is subtyl. Hy skriuwt se yn geef Frysk en se binne flot lêsber. Se binne trochstrings frij lang. Dêrtroch krijt it literêre wurk folle better syn gerak as yn de literatuerbesprekken yn de *Ljouwerter Krante* fan tsjintwurdich, dy't net mear as 450 wurden telle meie. Jelle Krol waget syn wurden mei soarch ôf. En dat is sawol syn sterke as syn swakke kant.

De besprekken binne my soms te serebraal. Se litte hast gjin romte foar emosjonele en yntuïtive kanten fan literatuer, wylst dat wichtige skaaimerken binne fan dizze keunstfoarm. Hy lit net folle romte foar diskusje, wylst my dat krekt in wichtich doel taliket fan literatuer en ek fan literatuerkrityk.

Nei al dizze deeglike en woltrochtchte besprekken wurdt men nijsgjirrich nei it neiwurd fan de resinsint, dêr't er ús ynsjoch jout yn syn literatueropfetting. Krol syn slotessay is wat dat oangiet net befredigjend, want dat is in 'Skets fan in stikmannich aspekten fan it Fryske proaza, benammen oan 'e ein fan de tweintichste ieu'. Allinne de titel al! En de ûndertitel: 'In ieu Fryske literatuer yn sifers'. Hoe nijsgjirrich en hoe ûnmisber sokke oersjoggen binne, ik ferwachtsje fan in resinsint refleksje op syn eigen kritysk wurk. Hy moat bydrage oan in diskusje oer útgongspunten en him net ferskûlje achter feiten, geeffrysk en sifers. Refleksje, diskusje en emoasje, dat mis ik hjir allegearre.

Dit boek einiget nèt – oars as it oarspronklike medium fan dizze resinsjes - yn de kattebak, mar yn myn boekekast. Dat makket dat oare easken rjochtfeardige binne. Ien dêrfan is dat de gearstaller yn syn Ferantwurdiging ôf yn it Slotessay lef toant, net swietwei nei de ein ta manoeuvrearret, mar syn publyk útdaget. Ut de besprekken docht wol bliken dat Jelle Krol goed by steat wêze soe om sa'n stik te skriuwen. Dy kâns hat er spitigernôch slûpe litten.

*Babs Gezelle Meerburg
Burdaard*